

УДК 811.161.2'367:37.016:004.738.5

КРЕОЛІЗОВАНІ ІНТЕРНЕТ-МЕМИ ЯК ЛІНГВОДИДАКТИЧНИЙ МАТЕРІАЛ НА ЗАНЯТТІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Інна Линчак

*Київський національний університет імені Тараса Шевченка
ННЦ «Інститут біології та медицини»
кафедра мовної підготовки
просп. Академіка Глушкова, 2, кімн. 307, 03022, Київ, Україна
тел.: 044 521 35 98
ел. пошта: Lunchakinna@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0002-2756-6739>*

У статті проаналізовано лінгводидактичний потенціал креолізованих інтернет-мемів у навчанні української мови як іноземної з акцентом на їхню мотиваційну роль у розвитку усного мовлення та комунікативних навичок іншомовців. Запропоновано робоче визначення інтернет-мему та охарактеризовано його як лінгводидактичну одиницю; виділено ключові ознаки, релевантні для навчального процесу, й окреслено критерії відбору мемів для освітнього контексту. Описано основні функції мемів і методичні підходи до їх використання в аудиторії іноземних студентів. На прикладах продемонстровано різні способи ініціювання та організації роботи з мемами, що активізують усне мовлення й комунікативну діяльність.

Автор наголошує, що мем як мультимодальні одиниці характеризуються нерозривною єдністю візуального та вербального кодів, що забезпечує формування метасмислу. Водночас підкреслюється, що робота з ними може розпочинатися по-різному. Якщо визначальну смислотворчу роль відіграє вербальний компонент, що зазвичай спостерігається в типових візуальних шаблонних мемах, навчальна діяльність може зосереджуватися на опрацюванні лексики, граматичних конструкцій і прагматичних відтінків значення з детальним аналізом тексту та обговоренням взаємодії компонентів для розуміння комічного або іронічного ефекту.

Якщо ж роботу з креолізованими мемами ініціювати шляхом демонстрації лише візуальної складової без словесного супроводу, студентам пропонується придумати назву, висловити реакцію, передбачити можливий текст мему або інтерпретувати зображене. Подальше ознайомлення з оригінальним вербальним компонентом мему, у якому закладено парадокс, створює ефект несподіванки, що, своєю чергою, поживляє мовленнєву активність, спонукає до інтерпретації, оцінювання та аргументованого висловлення власної позиції.

Кожен креолізований мем має потенціал ініціювати розмовну взаємодію і може слугувати ефективним тригером для розвитку усного монологічного й діалогічного мовлення в умовах навчання української мови як іноземної.

Ключові слова: інтернет-мем, креолізований мем, лінгводидактичний потенціал, текст, зображення, усне мовлення, українська мова як іноземна.

DOI:

Формулювання проблеми. У сучасному медіапросторі інтернет-меми виступають як важлива одиниця культурної інформації (термін «мем» уперше введено в науковий обіг англійським біологом Річардом Докінзом у праці «Егоїстичний ген» (1976) – І. Линчак). Вони створюються та стрімко поширюються за допомогою специфічних для мережі засобів комунікації. Тематика та зміст мемів відображають та коментують суспільні тенденції, поточні події, соціальні проблеми та спільний досвід, популярних персонажів і влучні вислови, створені в реальному житті. Водночас самі меми демонструють гумористично-пародійне ставлення до цих явищ.

Аналіз досліджень. В останні роки XX ст. – у першій чверті XXI ст. інтернет-

меми як багатогранний феномен інтернет-комунікації та розваг є однією із найбільш популярних для дослідження тем, яка привертає увагу зарубіжних та українських науковців різних галузей знань – філософів, культурологів, антропологів, соціологів, медіаекспертів, психологів, мовознавців, фольклористів та ін. (С. Блекмор (1999), Д. Спербер (2000), М. Кнобель і К. Ланкшир (2005), П. Девісон (2012), Лінда К. Борзсей (2013), А. Денисова (2019), Г. Кін (2019), К. Пітерс і С. Аллан (2021), О. Чебанюк (2025) та ін.).

Меми як дієвий ресурс у сучасній освітній практиці, а саме у процесі навчання іноземних мов, є об'єктом аналізу у ґрунтовних дослідженнях лінгводидактів (напр., «Critical Memetic Literacies in English Education: How Do You Meme?» (Л. Пантер та Д. Кровіц, 2023) і численних статтях (напр., А. Каріко (2013), Ф. Вампфлер (2019), О. Гогулєнко та Є. Чудак (2021), А. Кирпа та ін. (2022), Ю. Хан та Б. Е. Сміт (2023), Б. Васкес-Кальво, А. Пас-Лопес та П. Рей-Годой (2025), М. Кордова, Е. Баданой та І. Женегабоас (2025) тощо.

В українському науковому дискурсі, зокрема в галузі української мови як іноземної, дидактичний потенціал мемів уже також отримав наукове осмислення, що засвідчують праці українських авторів.

А. Приходько (2021) присвячує свою розвідку проблемі використання інтернет-мемів у процесі мовної підготовки здобувачів вищої освіти з числа іноземних громадян і визначає функції та структуру інтернет-мемів, які використовують в освітньому просторі; аргументовано доводить ефективність цього сучасного дидактичного засобу в умовах інформатизації освіти й технологічного підходу до організації навчального процесу; зауважує, що інтернет-мем – це насамперед інструмент для візуалізації навчального матеріалу, формування лінгвістичної, комунікативної, соціокультурної компетентностей іноземних слухачів [3 : 293–298].

Н. Ушакова, Т. Алексєєнко, І. Кушнір (2022) розглядають меми у контексті розкриття дидактичного потенціалу використання засобів візуалізації поряд з інфографією, хмарками слів, ментальними картами і віммельбухами у процесі навчання УМІ сучасних студентів із кліповим мисленням. Автори доводять, що використання запропонованого комплексу візуальних засобів у мовній підготовці іноземної аудиторії надає широкі можливості для формування фонетичних і лексико-граматичних навичок та комунікативних умінь, створює ефект занурення інофона до лінгвокультурного контексту, унаочнюючи кожний фрагмент комунікативної взаємодії у стислому вигляді, й одночасно виконуючи функцію візуального стимулу спілкування [4 : 80].

А. Костюченко (2022) у своїй статті досліджує використання інтернет-мемів як додаткового методичного матеріалу в дистанційному навчанні граматики та прагматики української та російської мов. Авторка аналізує найновіші наукові дослідження з мовної дидактики, виокремлює чинники, що роблять інтернет-меми продуктивним навчальним інструментом в іноземній аудиторії, описує функції мемів і пропонує на їх основі типи завдань для викладання граматики та прагматики російської та української мов (рівень володіння мовою від B1 до C1) [1 : 88–100].

С. Підпригора (2023) у своїй розвідці акцентує на історико-культурній інформації, представленій у мемах, та її зв'язку з сучасними подіями в Україні, насамперед війною РФ проти України. Дослідниця пропонує приклади завдань для навчальної роботи з різними за тематичною спрямованістю креалізованими мемами,

що є суспільною формою реакції на війну, і інтегрує їх у заняття з розмовного курсу української мови (рівень А2–В1) [2 : 86–97].

Таким чином, аналіз вітчизняної наукової літератури з мовної дидактики продемонстрував інтерес українських дослідників до проблеми використання мемів у навчанні української мови інокомунікантів. Однак незважаючи на це, а також на активне поширення мемів у мережі (зокрема й на спеціалізованих інтернет-ресурсах онлайн-спільнот, мовних шкіл або приватних тьюторів з УМІ (напр., <https://www.facebook.com/share/r/17k3nPyam7/>, https://www.instagram.com/p/DF2xmdItqYM/?img_index=1, https://www.instagram.com/p/DEh_hSqN7Qv/?img_index=1 тощо)), практичне застосування інтернет-мемів та методика роботи з ними в українських навчально-методичних матеріалах (друкованих та інтерактивних (цифрових)) залишаються обмеженими. Саме це й зумовлює актуальність нашого дослідження.

Мета розвідки – дослідити лінгводидактичний потенціал креолізованих інтернет-мемів у навчанні української мови як іноземної та продемонструвати практичні способи їх застосування на занятті з інокомунікантами.

Матеріалом для проведення дослідження слугували графічно-текстові меми, відібрані авторкою в результаті моніторингового аналізу українського сегменту інтернет-ресурсів і популярних соціальних медіаплатформ (зокрема Facebook, Instagram, Telegram, Pinterest тощо).

Щоб досягти визначеної мети, маємо вирішити низку **завдань**:

1) Розкрити особливості мемів як лінгводидактичної одиниці: а) окреслити дефініцію поняття; б) схарактеризувати ключові риси мемів, які мають значення для їх використання у процесі опанування іноземної мови; в) назвати критерії відбору мемів як засобу навчання; г) описати функції мемів у навчальному контексті; ґ) проаналізувати методичні підходи до організації роботи студентів-іноземців з інтернет-мемами на занятті мови.

2) Проілюструвати практичні способи використання креолізованих мемів як засобу мотивації до розбудови усного мовлення українською мовою та формування комунікативних навичок іншомовців.

Виклад основного матеріалу. Попри значну кількість різногалузевих наукових досліджень, присвячених мемам, та різноаспектність підходів до вивчення цього явища, у межах нашого дослідження визначаємо, що мем (інтернет-мем) – це дотепна коротка інформаційна одиниця (фраза, зображення, звукоряд, відеофрагмент) іронічного або оцінного характеру, яка апелює до колективної свідомості онлайн-спільнот і відображає та коментує суспільні тенденції, поточні події й спільний досвід.

Мем як додатковий навчальний інструмент у сучасній освітній практиці, зокрема у царині викладання іноземних мов, є мультимодальним дидактичним ресурсом, що поєднує мотиваційний, когнітивний і комунікативний потенціал та може бути ефективно інтегрований у навчальний процес. З огляду на те, що меми, використані з навчальною метою, потребують цілеспрямованого відбору або спеціального створення (за допомогою низки онлайн-ресурсів для мемотворчості) та методично вивіреної організації роботи з боку викладача, їх доцільно класифікувати як навчальні меми.

Серед різних за структурою типів інтернет-мемів найпопулярнішими є креолізовані меми, що поєднують вербальний і візуальний компоненти та забезпечують синтез тексту, образу та культурно-соціального контексту, що робить сприйняття змісту багатограним і ефективним.

До ключових особливостей мемів, які мають значення для їх використання у процесі опанування іноземної мови, належать [1 : 90–94; 5 : 65]:

1. *Орієнтованість на цільову аудиторію та рівень її медійної обізнаності.* Сучасні студенти (*digital natives*) знайомі з цифровою комунікацією, тож меми легко інтегрувати в навчальний процес.

2. *Високий рівень впізнаваності.* Попри короткотривалість багатьох інтернет-мемів, окремі їхні типи зберігають популярність упродовж тривалого часу та є легко впізнаваними в різних країнах.

3. *Тематична релевантність.* Меми охоплюють майже всі теми, тому викладачі мають широкий вибір для використання у навчанні.

4. *Синтез візуального та вербального.* Більшість мемів поєднують зображення та короткий текст, що дозволяє передавати зміст легко й ефективно.

5. *Мінімалізм форми.* Вербальна складова зазвичай складається з одного речення.

6. *Комічний ефект.* Гумор, іронія та сарказм підвищують емоційну залученість, сприяють кращому засвоєнню матеріалу та допомагають створенню невимушеної позитивної комунікативної атмосфери на занятті.

7. *Мовна варіативність.* Меми демонструють повноту та різноманітність мовних форм, водночас відображаючи різне ставлення до цих явищ.

8. *Культурний контекст.* Хоча багато мемів зрозумілі міжкультурно, деякі потребують спеціального контекстного знання для правильного сприйняття певною культурною групою.

9. *Доступність.* Меми широко присутні в цифровому та культурному просторі, що дає студентам змогу постійно контактувати з ними та залучатися до сучасного мовного й культурного середовища.

Викладач відіграє ключову роль у впровадженні мемів в освітній процес, оскільки саме від його методичних рішень залежить ефективність використання цього ресурсу як лінгводидактичного матеріалу. Йдеться не лише про добір і застосування мемів, а й про усвідомлене включення їх у різні етапи заняття – від мотивації до закріплення навчального матеріалу. У зв'язку з цим особливої уваги потребує аналіз критеріїв відбору мемів як засобу навчання іноземної мови.

Основними критеріями відбору мемів як лінгводидактичного матеріалу є:

1. *Усвідомлення навчальної мети.* Мем має відповідати конкретному дидактичному завданню та бути інтегрованим у структуру заняття.

2. *Навчальна цінність.* Використання мему повинно сприяти формуванню мовних, мовленнєвих або комунікативних умінь.

3. *Актуальність і відповідність темі заняття.* Мем має узгоджуватися з навчальним матеріалом і відображати сучасні мовні практики.

4. *Доречність (культурна та мовна релевантність).* Зміст мему повинен відповідати культурному контексту, рівню підготовки іноземних студентів та не містити потенційно проблемних або двозначних елементів.

5. *Дозованість використання.* Меми слід застосовувати помірковано, розглядаючи їх не як заміну, а як ефективне доповнення до традиційних методів навчання.

6. *Дотримання авторського права.* Під час використання мемів необхідно враховувати питання авторства, джерел походження та етичного використання матеріалів [5 : 66].

У навчанні іноземної мови меми виконують низку важливих функцій:

1. *Комунікативна*: стимулювання мовленнєвої реакції інокомунікантів на мем (текст і малюнок) – усне або письмове висловлювання, коментар, обговорення.

2. *Дидактична*: забезпечення ефективного засвоєння мовного матеріалу (лексичного, граматичного, прагматичного) та формування відповідних мовленнєвих умінь і навичок.

3. *Креативна*: творче опрацювання навчального матеріалу шляхом створення власних мемів із використанням цифрових інструментів.

4. *Репрезентативна*: відтворення та інтерпретація побаченого, прочитаного або почутого мовного матеріалу в стислій, наочно орієнтованій формі.

5. *Мотиваційна*: підвищення навчальної зацікавленості та залученості іноземних студентів завдяки використанню актуального для них цифрового контенту.

6. *Виховна*: формування ціннісних орієнтацій, соціокультурних уявлень і толерантного ставлення до мовної та культурної різноманітності.

7. *Соціокультурна*: ознайомлення студентів із культурними особливостями та соціальними реаліями українського суспільства, представленими у сучасному цифровому дискурсі.

8. *Візуальна*: реалізація дидактичного принципу наочності через поєднання тексту та зображення, що полегшує розуміння й запам'ятовування навчальної інформації [3 : 296–297; 5 : 64].

У навчальному контексті меми 1) допомагають швидко актуалізувати тему та полегшують сприйняття інформації студентами; 2) стимулюють асоціативне мислення і сприяють кращому запам'ятовуванню мовного матеріалу; 3) знижують мовний стрес і створюють невимушену атмосферу для спілкування на занятті; 4) спонукають студентів інтерпретувати, коментувати та будувати усні або письмові висловлювання; 5) відображають сучасний культурний і соціальний контекст, що особливо важливо у викладанні мови як іноземної.

Методичні підходи до застосування інтернет-мемів можуть варіюватися залежно від навчальних цілей, рівня мовної підготовки студентів, теми заняття та конкретного типу мемів. Приклади опрацювання креолізованих мемів в іншомовній аудиторії представлені у низці українських та зарубіжних досліджень. Один із теоретично значущих зразків наведено в науковій розвідці А. Костюченко, де авторка спирається на схему методичного апарату організації роботи іноземців з інтернет-мемами О. Захарової і пропонує адаптувати її для викладання прагматики та граматики української та російської мов [1 : 94–98]. У цій схемі авторка виділяє три робочі фази: мотиваційно-перцептивну, репродуктивно-практичну та творчо-трансформаційну, у межах яких описано пріоритетні методи та прийоми роботи з мемами, а також типологію завдань.

1. *Мотиваційно-перцептивна фаза* включає підготовчі кроки: демонстрацію зв'язку мему з темою заняття, усунення можливих лексичних і граматичних прогалин чи труднощів, а також дослідження студентами походження мему та його зв'язку з контекстом (культурним, соціальним або подієвим).

2. *Репродуктивно-практична фаза* передбачає читання та переклад тексту мему для забезпечення розуміння його змісту студентами, а також виконання граматичних вправ, пов'язаних із змістом мему.

3. *Творчо-трансформаційна фаза* спрямована на виконання комунікативних або креативних завдань, пов'язаних із мемом [1 : 98].

Зазначена схема може слугувати орієнтиром для викладача у плануванні роботи з мемами, але водночас дозволяє йому гнучко адаптувати завдання та методи відповідно до потреб студентів і специфіки курсу. Розширення можливостей застосування мемів в аудиторії інокомунікантів зумовлене різноманітністю завдань (від аналітичних вправ на виявлення граматичних чи лексичних особливостей до комунікативних і творчих активностей (створення власних мемів, обговорення культурного контексту); варіативністю форм роботи – індивідуальна, парна, групова робота, онлайн- та офлайн-формати, інтеграція з іншими методами навчання; різноманітною тематикою та контекстом – меми можуть ілюструвати не лише граматичні й лексичні явища, а й прагматику, стилістику, соціокультурні реалії та міжкультурні відмінності тощо.

Окрему увагу приділимо використанню креолізованих мемів як ефективному засобу мотивації до розбудови усного висловлювання на занятті української мови.

Насамперед ще раз зауважимо, що меми як мультимодальні одиниці характеризуються нерозривною єдністю візуального та вербального кодів, інтерпретація яких можлива лише в їх взаємодії. Водночас у лінгвометодичному ключі роботу з креолізованими мемами можна розпочинати й організовувати по-різному.

Як візуальний образ, так і словесне оформлення мему можуть слугувати самостійними об'єктами аналізу й опрацювання, виступаючи відмінним, проте методично цінним дидактичним матеріалом.

Зоровий канал сприйняття на заняттях УМІ є надзвичайно важливим, тому використання візуальної складової мему як самостійного стимулу активізує процеси прогнозування, інтерпретації та вербалізації, створюючи підґрунтя для подальшого мовленнєвого опрацювання.

Водночас словесний компонент мему сам по собі також є цінним ресурсом для навчання іноземної мови, репрезентуючи автентичні мовні зразки, актуальну лексику, граматику, комунікативно значущі розмовні конструкції. Короткий, лаконічний текст сприяє концентрації уваги на формі й значенні мовних одиниць, полегшує їхнє запам'ятовування та створює умови для аналізу мовних засобів у реальному комунікативному контексті.

У виокремленому використанні кожен із компонентів актуалізує різні когнітивні й мовленнєві механізми та може залучатися до формування окремих складників мовленнєвої компетентності. Одночасно поєднання вербального й невербального компонентів забезпечує виникнення метасмислу, що перевищує суму окремих значень і реалізує повний комунікативно-прагматичний потенціал мему.

Для ілюстрації зазначеного звернімося до мему з типовим візуальним шаблоном («коти»), у якому смислотворчу роль відіграє передусім словесне оформлення. Саме воно виступає основним засобом і стимулом для продукування усного мовлення іноземними студентами, які опановують українську мову, оскільки актуалізує лексико-граматичні ресурси, задає комунікативний вектор висловлювання та сприяє розгортанню власної інтерпретації повідомлення.

Завдання 1. Розгляньте мем (Рис. 1), прочитайте текст. Дайте відповідь на запитання.

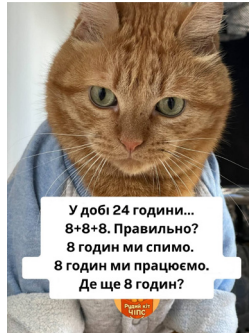

Рис. 1

Цей мем можна брати в роботу з іншомовними студентами різного рівня володіння українською мовою – від А1+ і вище. Будучи шаблонним, він містить досить простий текст, що має значний лінгводидактичний потенціал, оскільки активізує лексику на позначення часу (*доба, година, час*) та повсякденної діяльності (*спати, працювати, відпочивати, їсти, готувати, їхати, вчитися...*), актуалізує числівникові (*24 години, 8 годин*) й питальні конструкції (*Скільки годин?, Де ще 8 годин?*), а також стимулює усне мовлення рефлексивного характеру.

Саме запитання «Де ще 8 годин?» у мемі є риторичним, однак з навчальною метою трансформуємо його в комунікативно спрямоване, яке не має єдиної правильної відповіді. Залежно від рівня знань української мови іноземні студенти продукують усне висловлювання шляхом прямої відповіді на нього або за моделлю структурованого мовленнєвого зразка. На рівні А2 така модель передбачає послідовне називання видів діяльності та часу, витраченого на кожен із них, наприклад: *У добі 24 години. Я сплю ... годин. Я працюю / вчуся ... годин. В інший час я ...*. Студентам елементарного рівня доцільно також запропонувати описати свій типовий день у формі короткого монологічного висловлювання (10-12 речень), що сприяє закріпленню лексики на позначення повсякденної діяльності, часових маркерів і форм теперішнього часу.

На рівнях В1–В2 усне висловлювання ускладнюється за рахунок розширення лексичного складу (*витрачати / марнувати час, вільний час / дозвілля, баланс між роботою і відпочинком*), використання причинно-наслідкових зв'язків (*Якщо я працюю понад 8 годин, то почуваюся втомленим; Після роботи я витрачаю дві години, щоб відпочити*), елементів оцінювання та рефлексії щодо способу використання часу (*Мені подобається мій розпорядок дня, бо він ефективний; Якби я краще організовував свій день, я б мав більше часу на хобі*). На середньому та високому рівнях іноземним студентам доцільно запропонувати дискусію на тему «Баланс роботи та життя» за таким орієнтовним планом:

1. Скільки годин на день ви працюєте? Чому саме стільки?
2. Ви хотіли б працювати більше чи менше? Чи можете ви собі це дозволити?
3. Чи треба вам працювати у вихідні?
4. Скільки разів на рік ви берете відпустку? Чому так?
5. Який відпочинок ви більше любите: активний чи пасивний? Чому?
6. Чи важливо для вас час від часу їздити за кордон? Чому?
7. Чи справді сучасні люди не мають вільного часу?

Комунікативна взаємодія, вибудована на основі попередньо окресленого кола запитань дозволяє розвивати мовленнєву компетентність в усіх її аспектах: лексичному, граматичному, комунікативному та прагматичному.

Цікавим методичним прийомом у роботі з цим мемом може бути зміна ракурсу завдання: замість опису дій людини протягом доби студентам пропонується описати день і активності kota, зображеного в мемі. Хоча шаблонне зображення спрощує когнітивне навантаження та переспрямовує фокус уваги на словесну частину, такий підхід стимулює активне використання дещо іншого лексичного набору – рухів і поведінки тварин, їхніх звичних дій, емоцій і станів. Крім того, він сприяє розвитку усного мовлення: студенти формулюють повні речення, висловлюють припущення, роблять інтерпретації дій персонажа та контексту ситуації. Це дозволяє ефективно активізувати нові слова та конструкції у реальному комунікативному контексті й підтримує формування мовленнєвої компетентності.

Як зазначалося вище, роботу з креолізованими мемами можна ініціювати шляхом демонстрації лише візуальної складової без словесного супроводу: студентам пропонується придумати назву, передбачити можливий текст мему або інтерпретувати зображене. На наступному етапі здобувачі презентують власні варіанти, порівнюють їх між собою та визначають найбільш комунікативно доцільні.

Оскільки сприйняття креолізованих мемів часто функціонує за схемою «інформація (зчитування візуального образу) – емоція (первинна реакція) – парадокс (когнітивний дисонанс)», прочитання оригінального словесного компонента (наступний етап роботи. – *І. Линчак*) активізує когнітивно-емоційну реакцію іноземних студентів, сприяє переосмисленню зображеної ситуації та виявленню комунікативного наміру автора. Парадоксальне поєднання візуального й вербального кодів створює ефект несподіванки, що, своєю чергою, стимулює мовленнєву діяльність, спонукає до інтерпретації, оцінювання та аргументованого висловлення власної позиції. У результаті мем стає ефективним тригером для розгортання усного монологічного чи діалогічного мовлення, зокрема в умовах навчання української мови як іноземної.

Проілюструємо описаний механізм роботи з мемами на кількох прикладах.

Завдання 2. Розгляньте мем (Рис. 2), опишіть його і дайте власну версію відповіді лікаря. Порівняйте вашу відповідь із оригінальним варіантом (Рис. 3).

Рис. 2

Рис. 3

Наведений мем, окрім зазначеного вище завдання, спонукає до аналізу мовних і прагматичних засобів, що забезпечують комічний ефект. Так, окремої уваги потребує дієслово *‘виговоритися’*, яке для іноземної аудиторії рівня B1-B2 може викликати труднощі розуміння. До цього можна додати розгляд низки тематично дотичних лексем (*‘вислухати’*, *‘балакати’*, *‘балакучий’*, *‘мовчати’*, *‘мовчазний’* тощо) і спрямувати іноземну аудиторію до дискусійного обговорення за темою *«Про що ми говоримо вдень і вночі?»* за наступним орієнтовним планом:

1. Про що цей жарт? Чому це смішно?
2. Як ви розумієте пораду лікаря? Чи погоджуєтеся ви з нею?
3. Чи є у вашій родині, серед друзів, на роботі хтось, хто багато говорить? Як ви реагуєте, коли хтось говорить забагато?
4. Чому людям важливо говорити?
5. Чи можна «виговоритися» онлайн (у чатах, соцмережах)?
6. Чи вважаєте ви, що говорити – це форма терапії?

З іншого боку, можна зосередитися на візуальному ряді мему і, як завдання для розвитку усного мовлення, запропонувати студентам побудувати розлогий діалог або бесіду між пацієнткою та лікарем (*«На прийомі в лікаря»*). Завдання передбачає складання уточнювальних запитань і відповідей, використання лексики зі сфери медицини, опис станів і симптомів, а також дієслівних конструкцій для висловлення поради, припущення або рекомендації. Студенти можуть представляти різні варіанти реакцій лікаря, коментувати поведінку пацієнтки та обговорювати можливі поради, що сприяє продуктивному використанню мовних одиниць у реальному комунікативному контексті та розвитку усного мовлення. Крім того, робота з мемом створює мотиваційний ефект: гумористично забарвлений і близький до повсякденного досвіду контекст стимулює активну мовленнєву взаємодію та формує комунікативні навички у живому спілкуванні.

Завдання 3. Розгляньте *Рис. 4*, опишіть його і запропонуйте назву або дайте реакцію. Порівняйте вашу відповідь із оригінальним варіантом мему (*Рис. 5*).

Рис. 4

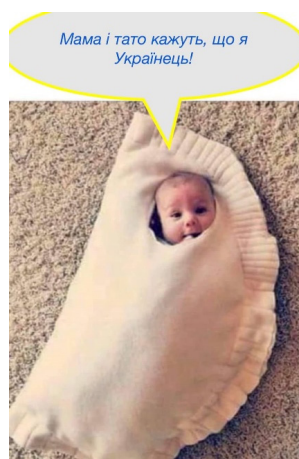

Рис. 5

Неодноразово працюючи з наведеним мемом в аудиторії іноземних слухачів рівня А2–В2, можемо зазначити, що вже саме ознайомлення із зображенням викликає первинні емоційні реакції – смішок і здивування. Це зумовлено абсурдним, сюрреалістичним поєднанням візуальних компонентів: немовля зображене «впакованим» у їжу (вареник). На етапі опису зображення та пропонування варіантів назв (наприклад, «*Я вже люблю вареники!*», «*Вареники – це завжди смачно!*» тощо) студенти актуалізують ключові лексеми ‘дитина’ (‘немовля’, ‘дитя’) і ‘вареник’. Подальше прочитання оригінального вербального компонента мему, простого і серйозного за змістом, активізує культурне знання адресатів, зокрема сприйняття вареника як національно маркованого символу України.

У більшості випадків іноземні студенти легко ідентифікують культурну аллюзію, а комічний ефект, що виникає на перетині візуального абсурду та серйозного твердження, зумовлює повторну сміхову реакцію, пов’язану з переосмисленням побаченого. Це, своєю чергою, створює сприятливі умови для подальшого розгортання усного мовлення, що є методично значущим у навчальному процесі.

Таким наступним етапом для продукування усних висловлювань може стати запитання до студентів: «*Що було б зображено на фото, якби це було немовля вашої національності?*». Відповіді на нього та їх обговорення створюють підґрунтя для розгортання теми «*Стереотип про мою країну, який мені подобається / не подобається*», яку доцільно організувати для іноземців рівня В1-В2 за таким планом:

1. Які стереотипи існують про вашу національність?
2. Чи вважаєте ви їх справедливими чи перебільшеними?
3. Які культурні звички ви вважаєте типовими для вашої країни?
4. Чи є стереотип, який вам подобається? Чому?
5. Чи є стереотип, який ви вважаєте зовсім неправильним?
6. Якби ви малювали мем про вашу національність, яким би він був?

Останнє запитання логічно переходить у прохання викладача створити такий мем самостійно в якості домашнього завдання.

Висновки. Отже, проведене дослідження засвідчує, що креолізовані меми є ефективним додатковим навчальним інструментом у викладанні української мови як іноземної з великим потенціалом для стимулювання усного мовлення. Поєднання візуального та вербального кодів у мемах активізує когнітивні та мовленнєві механізми, сприяє формуванню лексичних, граматичних і комунікативних умінь, підвищує мотивацію студентів та стимулює розвиток їх комунікативної компетентності в реальному мовленнєвому контексті.

Вважаємо, що дослідження мемів у процесі вивчення УМІ має значний потенціал для подальшого розвитку. Серед перспективних напрямків можна виділити: підбірку й систематизацію мемів за темами (наприклад, для рівня А1–А2); дослідження впливу креолізованих мемів на критичне мислення, творчі навички та міжкультурну комунікацію студентів; розробку системи методичних завдань із використанням мемів та їх інтеграцію до навчально-методичних матеріалів для різних рівнів володіння українською мовою тощо.

Список використаної літератури

1. Костюченко А. Про дидактичний потенціал інтернет-мемів. На прикладі цифрового викладання граматики та прагматики російської та української мов. *DiSlaw – Didaktik slawischer Sprachen*. 2022. № 1 (1). С. 88–100.
2. Підопригора С. Мемі у викладанні української мови як іноземної. *DiSlaw – Didaktik slawischer Sprachen*. 2023. № 2. С. 86–97.
3. Приходько А. Дидактичний потенціал використання інтернет-мемів у процесі мовної підготовки із числа іноземних громадян. *Актуальні питання гуманітарних наук : міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2021. Вип. 39. Т. 2. С. 293–298.
4. Ушакова Н., Алексєєнко Т., Кушнір І. Засоби візуалізації у навчанні української мови як іноземної. *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки*. Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2022. Вип. 40. С. 80–95.
5. Яндола К.О. Роль мемів серед сучасних освітніх трендів. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2024. № 97. С. 62–68.

References

1. Kostiuchenko A. Pro dydaktychnyi potentsial internet-memiv. Na pryklady tsyfrovoho vykladannia hramatyky ta prahmatyky rosiiskoi ta ukrainskoi mov. *DiSlaw – Didaktik slawischer Sprachen*. 2022. № 1 (1). S. 88–100.
2. Pidopryhora S. Memy u vykladanni ukrainskoi movy yak inozemnoi. *DiSlaw – Didaktik slawischer Sprachen*. 2023. № 2. S. 86–97.
3. Prykhodko A. Dydaktychnyi potentsial vykorystannia internet-memiv u protsesi movnoi pidhotovky iz chysla inozemnykh hromadian. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk : mizhvu-zivskyi zbirnyk naukovykh prats molodykh vchenykh Drohobytskoho derzhavnoho pedahohichno-ho universytetu imeni Ivana Franka*. Drohobych : Vydavnychy dim «Helvetyka». 2021. Vyp. 39. T. 2. S. 293–298.
4. Ushakova N., Alekseienco T., Kushnir I. Zasoby vizualizatsii u navchanni ukrainskoi movy yak inozemnoi. *Vykladannia mov u vyshchykh navchalnykh zakladakh osvity na suchasnomu etapi. Mizhpredmetni zvyazky*. Kharkiv : KhNU im. V. N. Karazina, 2022. Vyp. 40. S. 80–95.
5. Yandola K.O. Rol memiv sered suchasnykh osvitnikh trendiv. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh*. 2024. № 97. S. 62–68.

CREOLIZED INTERNET MEMES AS A LINGUODIDACTIC TOOL IN TEACHING UKRAINIAN AS A FOREIGN LANGUAGE

Inna Lynchak

*The ESC «Institute of Biology and Medicine»
of Taras Shevchenko National University of Kyiv
Department of Language Training
2 Akademika Glushkova Avenue, room 307, 03022, Kyiv, Ukraine
phone: 044 521 35 98
e-mail: Lurchakinna@ukr.net
<http://orcid.org/0000-0002-2756-6739>*

The article explores the linguodidactic potential of creolized Internet memes in teaching Ukrainian as a foreign language, with a particular emphasis on their motivational role in fostering oral communication and

the development of foreign learners' communicative competence. A working definition of the Internet meme is proposed, and memes are conceptualized as pedagogical discourse units. The study identifies key features relevant to instructional practice and outlines criteria for selecting memes for educational use. It further describes the main pedagogical functions of memes and methodological approaches to their classroom implementation. Drawing on illustrative examples, the article demonstrates various ways of initiating and structuring meme-based activities that promote oral interaction and learner engagement.

The author argues that memes, as multimodal artefacts, are characterized by the inseparable interplay of visual and verbal modes, which enables the construction of emergent meaning. At the same time, it is emphasized that classroom work with memes can be initiated in different ways. When the verbal component plays a dominant meaning-making role, as is typically the case with conventional image macro memes, instructional activities may focus on vocabulary development, grammatical patterns, and pragmatic meaning, supported by close textual analysis and discussion of the interaction between modes in producing comic or ironic effects.

Alternatively, when instruction begins with the presentation of the visual component alone, learners are invited to propose a title, express immediate reactions, predict the verbal text of the meme, or interpret the image. Subsequent exposure to the original verbal component, which often contains a paradoxical element, creates a moment of surprise that, in turn, enhances spoken interaction and encourages interpretation, evaluation, and reasoned expression of personal viewpoints.

Overall, memes have the potential to initiate classroom interaction and function as effective prompts for the development of monologic and dialogic spoken discourse in the context of teaching Ukrainian as a foreign language.

Key words: internet meme, creolized meme, linguodidactic potential, text, image, oral communication, Ukrainian as a foreign language.

*Стаття надійшла до редакції 16.01.2026
доопрацьована 19.01.2026
прийнята до друку 23.01.2026*